Сургууль, цэцэрлэгт 5 жил ажилласан
багшийн үндсэн сургалт
Улаанбаатар
2011.11.11

СУРГАЛТЫН СЭТГЭЛ СУДЛАЛЫН ҮНДЭС

Нэрэндоогийн Нэргүй
БСШУЯ-ны ЕБГ-ын
ахлах мэргэжилтэн

АГУУЛГА

- **Боловсролын хөгжлийн чиг хандлага**
- **Монголын боловсролын стандарт, киррикюлим хөгжлийн бодлогын суурь шийдлүүд**
  - Боловсролын стандарт
  - Сургалтын хөтөлбөр
  - Сургалтын технологи

  } **Сургалтын төлөвлөгөө**
- **Сургалтын сэтгэл судлалын үндэс**

Боловсролын хөгжлийн чиг хандлагад гарч буй өөрчлөлтүүд

Тогтвортой хөгжлийн боловсролын хэрэгцээ

Хүн төрөлхтөн нарийн нийлмэл, нэгдмэл нэг Дэлхийд амьдарч байна

Дэлхийд тулгамдсан асуудал:
- нийгмийн хөгжлийн ялгаа
- амьдралын тэгш бус
- байдал
- экологийн тогтвортой бус байдал

Хүн төрөлхтөн тогтвортой хөгжихийн тулд хүмүүсээс **аж төрөх аргаа** өөрчлөхийг шаардаж байна.
- бодож, сэтгэх
- ойлгох
- мэдрэх

Шинэ сэтгэлгээ

Шинэ ёс зүй

Шинэ үйл

ТХБ

5

Тогтвортой хөгжлийн боловсрол

Бүх нийтийн боловсролын үзэл санаа

- БУБ-ын хэрэгцээ нь бүх нийтийн боловсрол болсон.
  - Ахуй амьдрал, үйлдвэрлэл, үйлчилгээн дэх технологийн дэвшил
  - Мэдлэгт суурилсан эдийн засгийн хөгжил
  - Даяаршил, ажиллах хүчний импорт, экспорт

Стандарт, кирикюлимийн шүтэлцээ

Стандарт Норматив баримт бичиг	Киррикюлим Удирдамж баримт бичиг
Цогц чадамжид суурилсан	ТХБ-д суурилсан нээлттэй
Эрэлт (Гаралт)	Нийлүүлэлт (Оролт)
Үнэлнэ	Үнэлэгдэнэ

ЦОГЦ ЧАДАМЖИД СУУРИЛСАН БОЛОВСРОЛЫН СТАНДАРТ

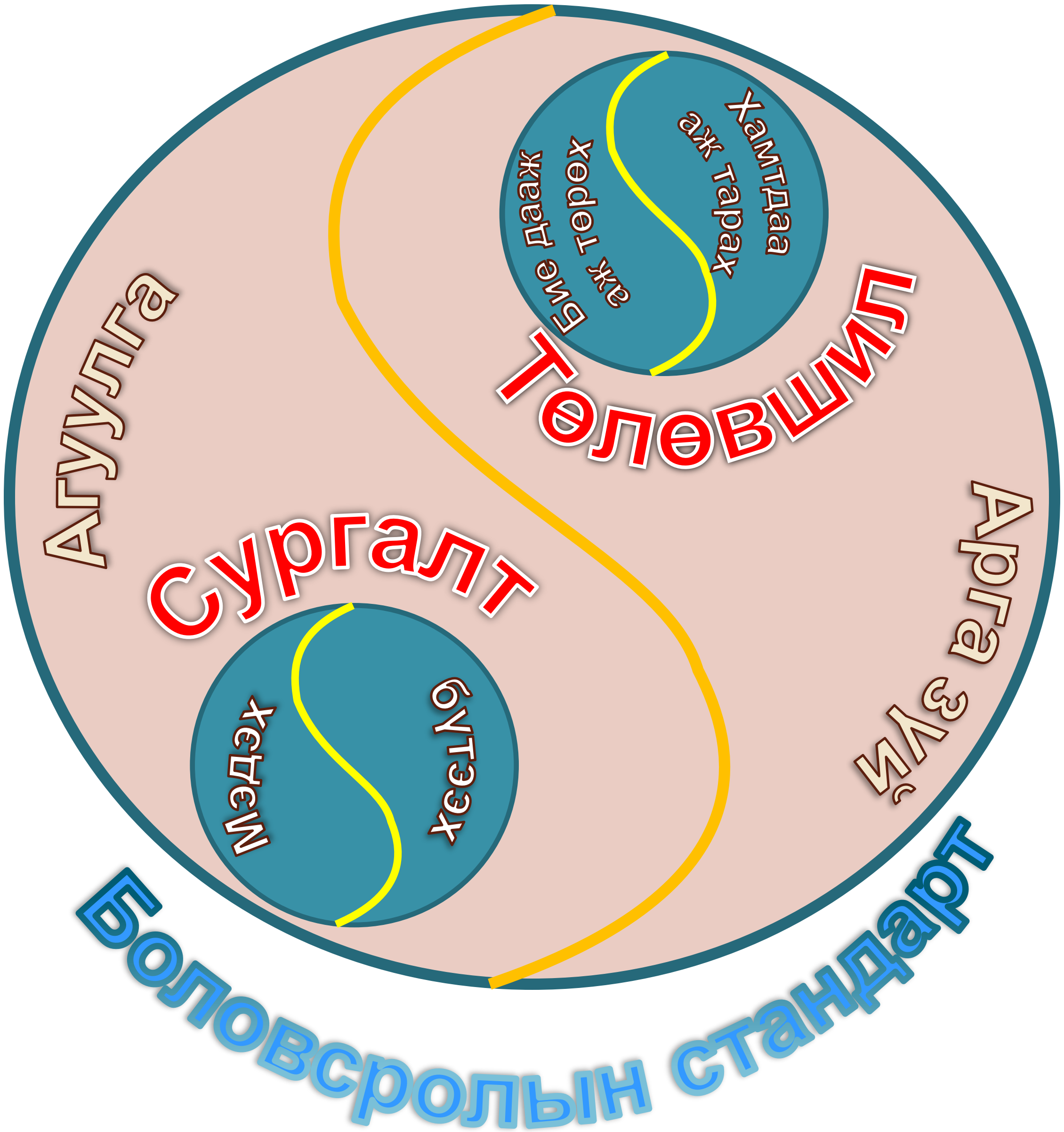

Агуулга, арга зүйн өөрчлөлт

БСШУ-ны Сайдын 2002 оны 202 тушаал: Үзэл баримтлал

БСШУ-ны Сайдын 2003 оны 202 тушаал: Стандартыг туршилт

БСШУ-ны Сайдын 2004 оны ??? тушаал: Стандартыг үндэсний хэмжээнд мөрдөх

Öîãö чàäàìæèéí äèàãðàìì

(àãóóëãûí ÷èãëýëýð)

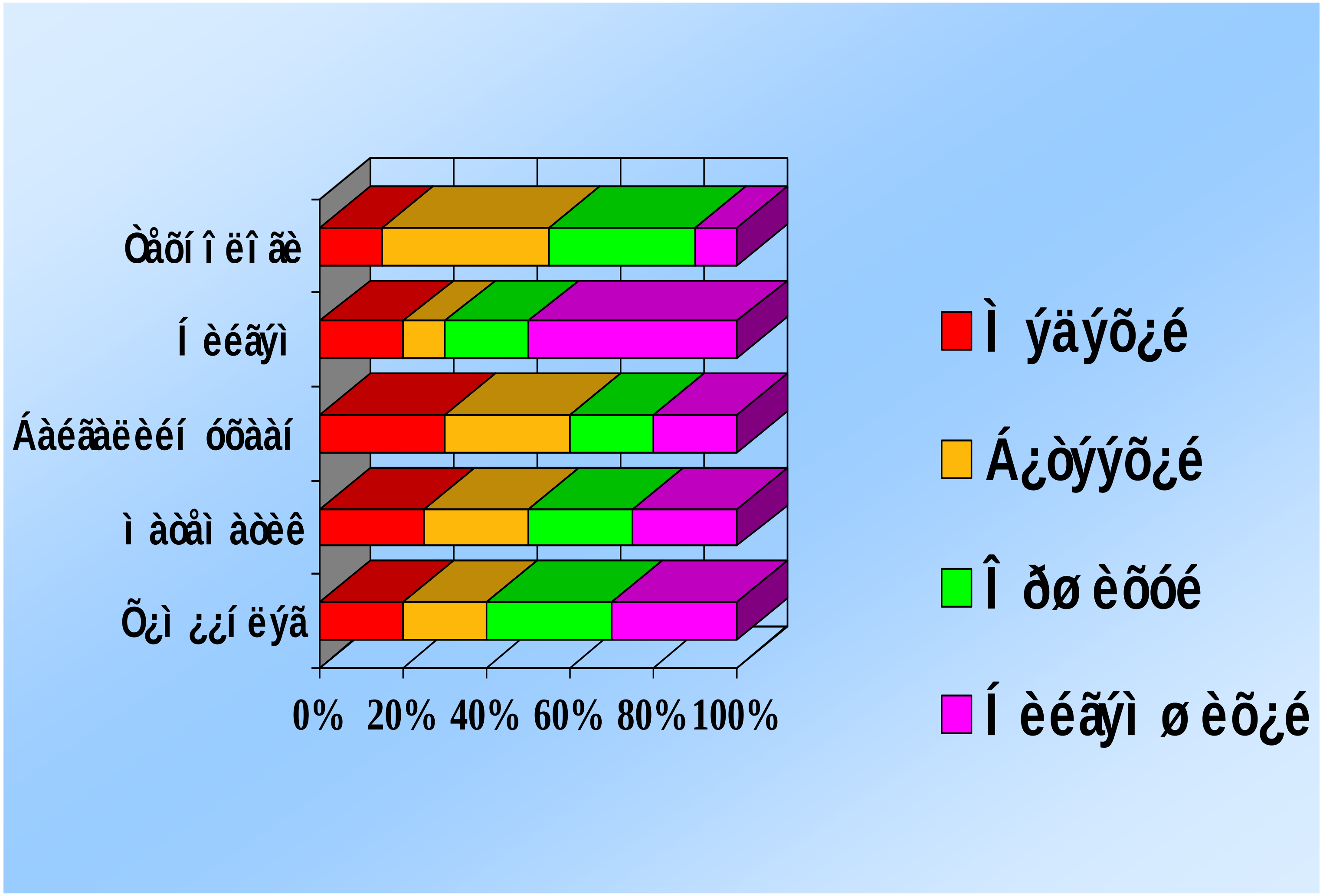

ТХБ-д суурилсан нээлттэй киррикюлим тогтолцооны инвариант бүтэц

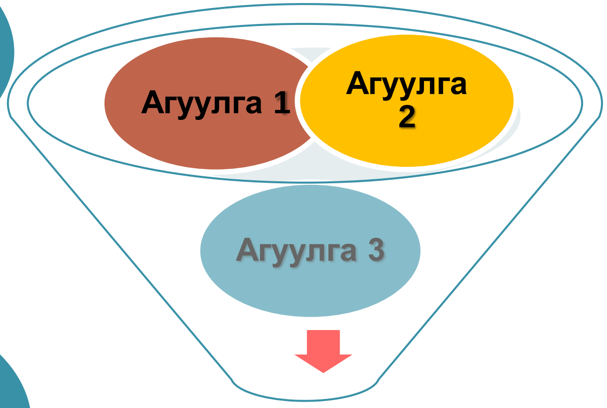

Нийлүүлэлт (киррикюлим тогтолцооны ажиллагаа) буюу хийх ёстой ажлаа бүрэн, чанартай хийцгээе.

Боловсролын 4 түвшин, 5 агуулгын чиглэл, хөтөлбөрийн 7 элемент = **140 ажилбар**

Боловсролын 3 түвшин, 12 хичээл, 5 нэгж хичээл, хөтөлбөрийн 7 элемент =**1260 ажилбар**

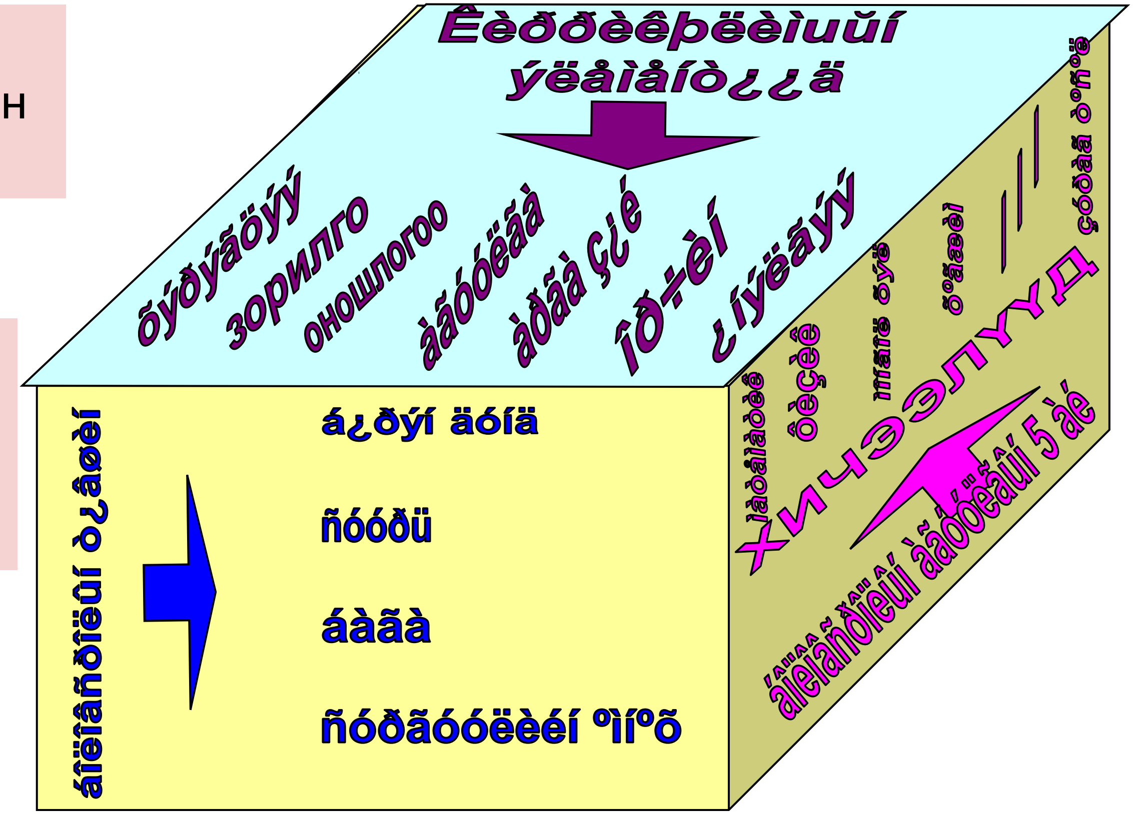

1 анги, 10 хичээл, 5 нэгж хичээл, = **50 хөтөлбөр**

12 анги, 10 хичээл, 5 нэгж хичээл, хөтөлбөрийн 7 элемент = **4200 ажилбар/600 хөтөлбөр**

12 Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтыг 12 жилийн тогтолцоонд шилжүүлэх график

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2007 оны 405 дугаар тушаалын хавсралт

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙГ 12 ЖИЛИЙН ТОГТОЛЦООНД ШИЛЖҮҮЛЭХ ГРАФИК

Хичээлийн жил	Анги											
2007-2008	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	
2008-2009	I											
	I	II	III	IV	V →	VI	VII	VIII	IX	X	XI	
2009-2010	I	II					VII					
		II	III	IV	V →		VII	VIII	IX	X	XI	
2010-2011	I	II	III				VII	VIII				
			III	IV	V →			VIII	IX	X	XI	
2011-2012	I	II	III	IV			VII	VIII	IX			
				IV	V →				IX	X	XI	
2012-2013	I	II	III	IV	V		VII	VIII	IX	X		
					V →					X	XI	
2013-2014	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	
											XI	
2014-2015	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

Тайлбар:

1. 2008-2009 оны хичээлийн жилд 5 дугаар анги төгсөгчдийг 12 жилийн сургуулийн 7 дугаар ангид дэвшүүлж шилжилтийн хөтөлбөрөөр хичээллүүлэх замаар 5 жилд багтаан бүх ангийн шилжилтийг дуусгана. 2008-2009 оны хичээлийн жилд 6 буюу түүнээс дээш ангийн сурагчид шилжилтэд хамрагдалгүйгээр 11 жилээр суралцаж төгсөнө. 12 жилийн сургуулийн анхны төгсөлт 2014-2015 онд болно.
2. Шилжилтийн үед сургуульд элсэх, төгсөх үйл явц тасралтгүй явагдана.

Сургалтын төлөвлөгөө: Агуулгын академик ба прагматик шинжийн шүтэлцээ

Тодорхой хичээл	Нэгдмэл хичээл -I	Нэгдмэл хичээл -II
Монгол бичиг уран зохиол	Монгол хэл	МХТ
Арифметик, геометр, алгебр	математик	Нийгмийн ухаан
Гадаад хэл	Хүн ба орчин	Байгалийн ухаан
Хөгжим	Эрх зүй	Иргэний боловсрол
Дүрслэх урлаг	Нийгэм судлал	Төсөлт ажил
Физик	Эрүүл мэнд	
Хими	Байгалийн шинжлэл	
Биологи	Экологи	
Мэдээлэл зүй	Техник технологи	
Биеийн тамир ...		

Академик — ТХБ — Прагматик

СӨ болон бага, дунд боловсролын стандарт, киррикюлим

Боловсролын түвшин ба хичээлийн стандартууд

12 жилийн сургалттай сургуулийн 1, 2,3,4, 8,9 ба шилжилтийн 7 дугаар ангийн киррикюлимууд

Кембрижийн хөтөлбөр, үнэлгээнд нийцүүлсэн стандарт, хөтөлбөрүүд

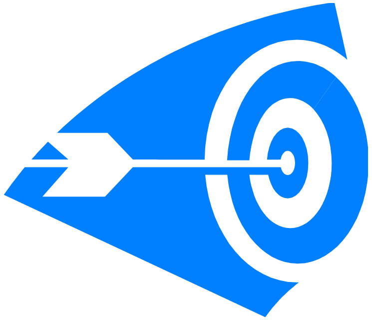

Сургалтын төлөвлөгөө: Агуулгын академик ба прагматик шинжийн шүтэлцээ

Тодорхой хичээл	Нэгдмэл хичээл -I	Нэгдмэл хичээл -II
Монгол бичиг уран зохиол	Монгол хэл	МХТ
Арифметик, геометр, алгебр	математик	Нийгмийн ухаан
Гадаад хэл	Хүн ба орчин	Байгалийн ухаан
Хөгжим	Эрх зүй	Иргэний боловсрол
Дүрслэх урлаг	Нийгэм судлал	Төсөлт ажил
Физик	Эрүүл мэнд	
Хими	Байгалийн шинжлэл	
Биологи	Экологи	
Мэдээлэл зүй	Техник технологи	
Биеийн тамир ...		

Академик — ТХБ — Прагматик

СУРГАЛТЫН ТЕХНОЛОГИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ

- Судлагдахуунт
- суурилсан

- Цогц чадамжид
- суурилсан

- Багшлахуйд суурилсан
- Мэдээлэл дамжуулах
- Категорчилсан агуулга
- Цээжилж суралцахуй
- Төвлөрсөн нэг үнэлгээ
- Сургуулиар суралцахуй

- Суралцахуйд суурилсан
- Мэдлэг бүтээлгэх
- Интеграцчилсан агуулга
- Хэрэглэж суралцахуй
- Олон талт оролцоот үнэлгээ
- Насан туршийн суралцахуй

- Агуулгын стандарт

- Боловсролын стандарт

Сургалтын технологийн шинэчлэл

Хүүхэд яаж суралцдаг вэ **?** **Багш яаж сургадаг вэ**

Хүн яаж хүрээлэн буй орчин, юмс, үзэгдэлтэй харьцдаг, хүрээлэн буй орчноос ирж буй аливаа мэдээллийг хэрхэн хүлээн авч шинэ мэдлэг болгон хувиргаж, эзэмшдэг, улмаар яаж хэрэглэдэг зүй тогтлыг СУРАЛЦАХУЙН сэтгэл судлалын ухаан судалдаг

Конструктив, когнетив онолууд

Багш бэлэн мэдлэг дамжуулах технологиос	**Суралцагчдын идэвхитэй үйл ээр шинэ мэдлэг бүтээлгэх технологид**

Суралцахуйн үзэл баримтлалын харьцуулалт

Үзэл баримтлал	Бехавиоризм	Когнетив эргэлтийн үе	Когнетив ба Конструктивизм
Гол төлөөлөгч	Жон Ватсон ба бусад	Б.Скиннер ба бусад	Ж.Пиаже, Л.Выготский бусад
Суралцах гэж юу вэ?	***Зан төлөв, төрх байдлын өөрчлөлт***	***Багшаас мэдлэгийг дамжуулж авах***	***Мэдлэгийг өөрөө бүтээх***
Суралцах ба түүний орчинг тайлбарладаг гол санаа	• Хүний төрх байдлыг зөвхөн гаднаас нөлөөлөх замаар хянаж өөрчлөж болно • Суралцах үйлийн амжилтыг зан төрх хэрхэн өөрчлөгдсөнөөр үнэлнэ.	• Багшийн шууд удирдлагын дор мэдлэг дамжигдана. • Багш бүгдийг удирдаж хянана. • Суралцагчийг сонгосон мэдээллийг идэвхигүй хүлээн авагч гэж үзнэ. • Суралцагчийн урьд-чилсан боломжийн ялгааг үл тооцон суралцах алхамуудыг программчладаг.	• Хүн идэвхитэй үйл ажиллагаагаараа мэдлэгээ бүтээнэ. • Гаднаас шинээр авах мэдлэгийг өмнөх мэдлэг дээр тулгуурлан боловсруулж, улмаар өмнөх мэдлэг шинэ бүтцэнд орно
Судалгааны чиглэл	• Суралцах ба түүний нөхцлийг судлах • Амьтан дээр туршиж судлах г.м	• Процесс- продукт- судалгаа • Программчлагдсан хичээл гэх мэт	• Өмнөх төсөөллийг судлах • Концепцийн өөрчлөлтийг судлах
Хөгжлийн үе	Өнгөрсөн зууны эхний хагаст хөгжлийн оргил үедээ хүрсэн	Өнгөрсөн зууны 50- аад оноос эхлэлтэй.	1980-90-оноос онолы, туршилтын судалгаа эрчимтэй хөгжсөн.

Конструктивизмын онол

“Ìýäëýã õ¿íä ç¿ãýýð íýã äàìæäàãã¿é, ìýäëýãèéã õ¿í á¿ð ººðèéí ¿éë àæèëëàãààãààð çîõèîìæëîí á¿òýýäýã“

- **Òýíöâýðèéí îíîë** (Æ.Ïèàæå)
- **Ñóðàëöàõóéí ¿éë àæèëëàãààíû îíîë** (Ë.Âûãîòñêèé)

Тэнцвэрийн онол (Ж.Пиаже)

Хүний оюун ухааны хөгжлийн зарчмууд

- **Зохицон дасах (**adaptation)
  - **Хүн шинэ мэдээллийг хүлээн авч, өөрийн хур мэдлэгт тулгуурлан хувиргаж, оюун ухаандаа зохиомжлох ассимиляц (гадаад орчин ба хүний хоорондх тэнцвэр)**
  - **Харин хүн өөрөө мэдлэгийн бүтцээ өөрчилж, орчиндоо дасан зохицохыг нь аккомодац**
- **Бүтэцчилсэн зохион байгуулалт** (structure)

Суралцахуйн үйл ажиллаганы онол (Л.Выготский)

- **Үйлийг орчин төрүүлнэ.**
- **Хүн үйл** (*үйлийн баримжаа*)-**д суралцана**
- Үйлийн баримжаа нь тухайн үйлийн санаанд буусан дүр
- **Суралцахуй** нь эзэмшихүйгээр дамжин **сэтгэцийн шинэ бүрдэл** төлөвших үйл явц
- **Эзэмшихүй** нь үг, тэмдэг, ухагдахуун хэрэглэж харьцах үйл ажиллагаа гадаад, материалаг, хамтын дэлгэрэнгүй хэлбэрээс тодорхой шатыг дамжин хувирч дотоод, сэтгэцийн хувийн хураангуй хэлбэрт шилжих үйл явц

Эзэмшихүйн үе шатууд, тэдгээрт харгалзах үйлийн хэлбэрүүд

Эзэмшихүйн үе шатууд → Үйлийн баримжаа ялган таних → Үйлийн баримжаа эзэмших → Үйлийн баримжаа үнэлж сайжруулах

Үйлийн хэлбэрүүд → Гадаад, Хамтын, Материаллаг, Дэлгэрэнгүй → Тодорхой үе шатуудыг дамжин → Дотоод, Хувийн, Сэтгэцийн, Хураангүй

Ж.Пиаже Ассимиляц ⟺ Интероритац Выготский

Аккомодац ⟺ Экстраоритац

Когнетив онол

Шинэ бихеворизмыг конструктивизмтай уялдуулж, суралцахуйг мэдээлэл идэвхтэй боловсруулах үйл явц

Мэдлэг, когнетив бүтэц, мэдлэгийн тавил зэрэг тулгуур ухагдахууны тусламжтайгаар хүний **мэдээлэл боловсруулах механизмыг** тайлбарладаг.

Хүний мэдээлэл боловсруулах ерөнхий бүдүүвч

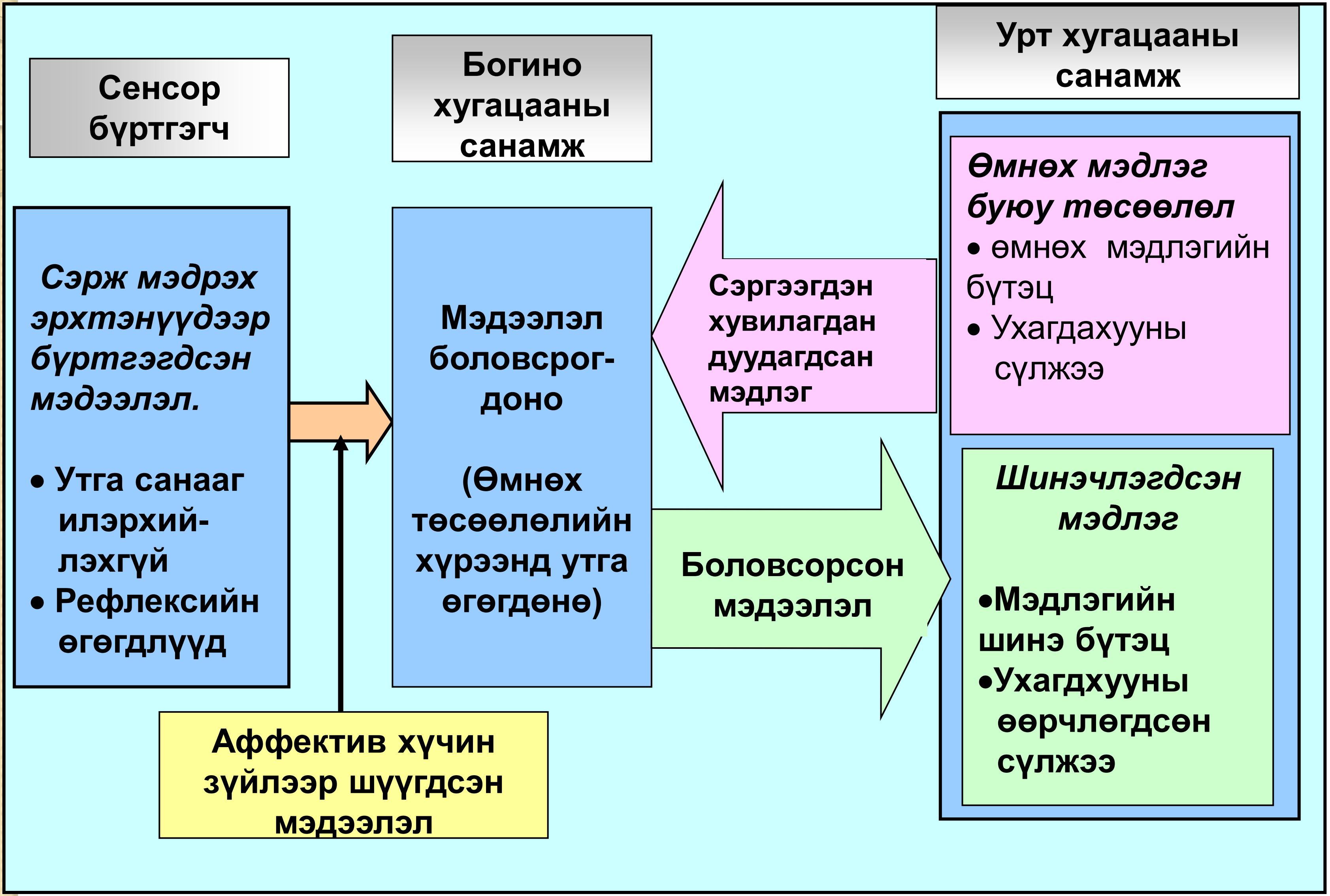

12 Ì ýäýýëýë èäýâõòýé áî ëî âñðóóëàõ òî ãòî ëöî î

(G. Mietzel, Paedagogische Psychologie des Lernens und Lehrens, 1988)

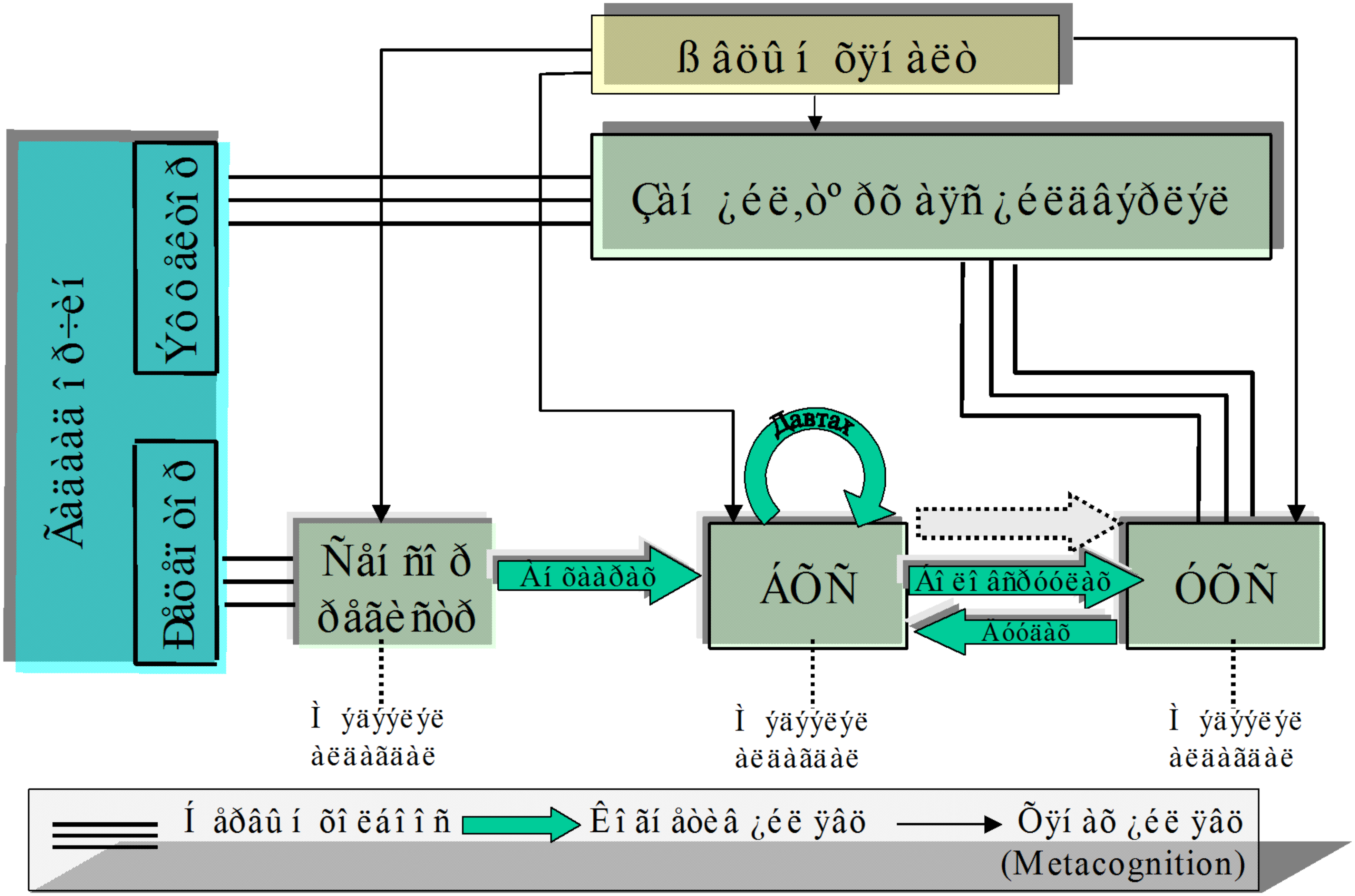

2 äóãààð çóðàã. Õ¿í èé ì ýäýýëýë èäýâõòýé áî ëî âñðóóëàõ òî ãòî ëöî î

Суралцахуй-концецийн өөрчлөлт болох нь

Амьдралаас буюу өмнөх сургалтаас олсон өмнөх мэдлэг

АГУУЛГА НЬ:

- **Ихэвчлэн шинжлэх ухаанч биш байдаг**
- **Ахуйн хэл яриагаар илэрхийлэгддэг**
- **Амьдралын туршлага гол үүрэг гүйцэтгэдэг.**

Суралцах

ШИЛЖИЛТ нь
- **бэрхшээлтэй явагддаг**
- **Орчин,багшийн мэдлэг ур чадвар шаарддаг.**

Сургах

Суралцаж олсон шинэ мэдлэг

АГУУЛГА НЬ:

- **Шинжлэх ухаанч байдаг**
- **Шинжлэх ухааны хэлээр илэрхийлэгддэг**
- **Сэтгэн бодох оюуны үйл ажиллагаа болон туршилт судалгаа давамгайлдаг .**

Концепцийн өөрчлөлт гэдгийг юмс, үзэгдлийн талаарх амьдралаас олсон өмнөх мэдлэг, төсөөлөл нь шинжлэх ухааны төсөөллөөр солигдохүйл явц гэж үзээд суралцахуйг амьдралаас олсон өмнөх төсөөлөл нь шинжлэх ухааны төсөөлөлөөр солигдох мэдлэгийн бүтцийн өөрчлөлт гэж тодорхойлдог.

13

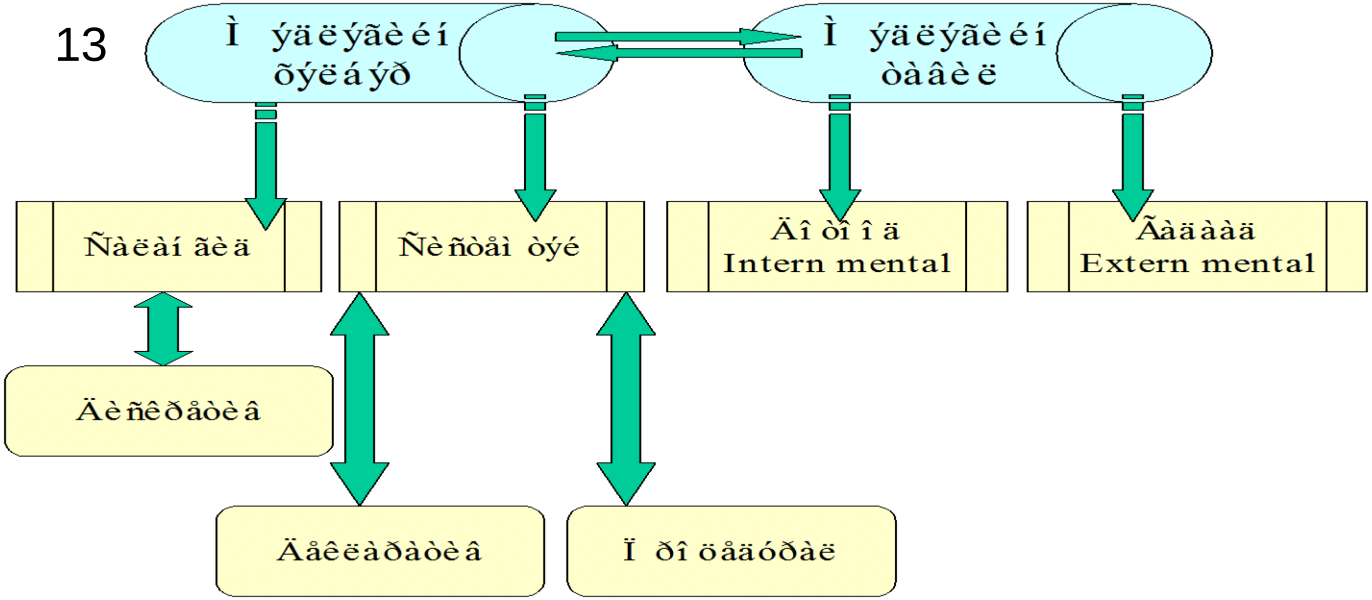

3 äóãààð çóðàã. Êî ãí åòèâ ñýòãýë ñóäëàëûí çàðèì òóëãóóð óõàãäàõóóí .

•Мэдлэгийн **гадаад тавилын** хэлбэрүүд: Үг яриа, үсэг тэмдэг, томъёо, дүрслэл гэх мэт

•Мэдлэгийн **дотоод тавилын** хэлбэрүүд: төсөөлөл байдлаар ментал загварууд (ассимляцлах схем, сэтгэцийн шинэ бүрдэл, үйлийн баримжаа, урт хугацааны санамж дахь мэдлэгийн бүтэц, ухагдахууны сүлжээ гэх).

•Мэдлэгийн гадаад тавилын зарчим, бүтэц нь дотоод тавилынхтай ойролцоо байх үед тэдгээр нь резонансанд орж дотоод тавил өөрчлөгдөн **мэдлэгийн шинэ бүтэц** бүрддэг.

Харилцан хамааарал-Синергетик эффект

Зүрх жижиг, агшилт олон,

амьсгал түргэн, пульс өндөр.

Булчингууд уян налархай, хүч багатай байдагаас том, жижиг булчингийн хөдөлгөөний хурд, эвсэл, цар хүрээ хурдтай өөрчлөгддөг.

Мэдрэхүйн эрхтэнүүд, бие организмын хөгжил маш хурдтай явагдах тул их энергитэй байдаг ч ачаалал ихдэхэд амархан ядардаг.

Сэтгэлийн хөдөлгөөн ихтэй,

сонирхол, мэдрэмж сайтай.

Чадахгүй мэдэхгүй байгаа нь цөхөрөлд биш хязгааргүй сонирхолд хөтөлнө. Сурах, хийх оролдлого, идэвхи санаачлага ихэсдэг.

Өөртөө итгэх байдал суларч, хувь хүн, бүлгийн зан үйл, сэтгэл хөдлөлийн өнгө аяс, үр дагаварыг урьдчилан төсөөлж, өөртөө хандах бусдын хандлагыг үнэлж, хэрэгцээ, ашиг сонирхолын үүднээс үнэлэхийн зэрэгцээ нөхцөл байдал, бусдын хандлагад баримжаалан хараат болж, өөрийн зан үйл, сэтгэл хөдлөлөө зохицуулж эхэлдэг. Бусдыг дуурайх байдал нь ихэсдэг.

Бодит юмсыг тэмдэглэгээ, кодоор төлөөлүүлэн тэмдэглэснийг ойлгож, юмс, үзэгдэл, хүмүүстэй харьцах шинэ хэрэгсэл эзэмшиж, өөрийн үйл ажиллагаандаа хэрэглэдэг.

Юмс, үзэгдлийн гадаад шинжийг анзаарч тогтоодог, Юмс үзэгдлийн дотоод далд шинж, шалтгаан үр дагаварын холбоог таних, логик сэтгэлгээ сул хөгжсөн байдаг тул урт хугацааны ой санамжид үлдэх зүйл бага, мартахгүйн тулд давтахыг шаарддаг.

Зарим тохиолдолд өөрийн мэдлэг, чадал туршлага хүрэлцэхгүй байгааг мэдэрч, сэрж мэдрэх төдийгүй хүртэн төсөөлөх, сэтгэх үйл идэвхиждэг. Бие бялдар, оюун ухааны нарийн нийлмэл үйлийн баримжаа таних төдийгүй, гүйцэтгэж эхэлдэг.

Өөрийн санаан дүрслэл, бодит байдлын ялгаа, зөрөөтэй байдлыг тод анзаарч, орчноос зөрчилтэй, ялгаатай мэдээлэл хүлээн авснаар сэтнэхүйн эргэлзэх идэвхжинэ. Ой туршлага зонхилсон сэтгэхүйгээс, төсөөлөл, оюун дүгнэлт хийх үйлд шилжинэ.

Юмс, үзэгдлийг харьцуулан жиших, хүртэн төсөөлөх, сэтгэн дүгнэх үйл идэвхижиж ирдэг. Авч буй мэдээллийн агуулгын тусгалын гажуудал багасна.

ДҮГНЭЛТ

Суралцагчийнхаа онцлог болон түүний яаж суралцдаг тухай мэдэхгүйгээр, энэ талаар дор хаяад орчин үеийн сэтгэл судлалын үндсэн мэдлэггүйгээр **багш яаж багшлах вэ** гэдэг асуултанд зохистой, нухацтай, оновчтой хариулт олох боломжгүй, хариулт хайх нь утга учиргүй юм.

Парадигмын өөрчлөлт

Технологийн шинэчлэл

Сенергетик эффект

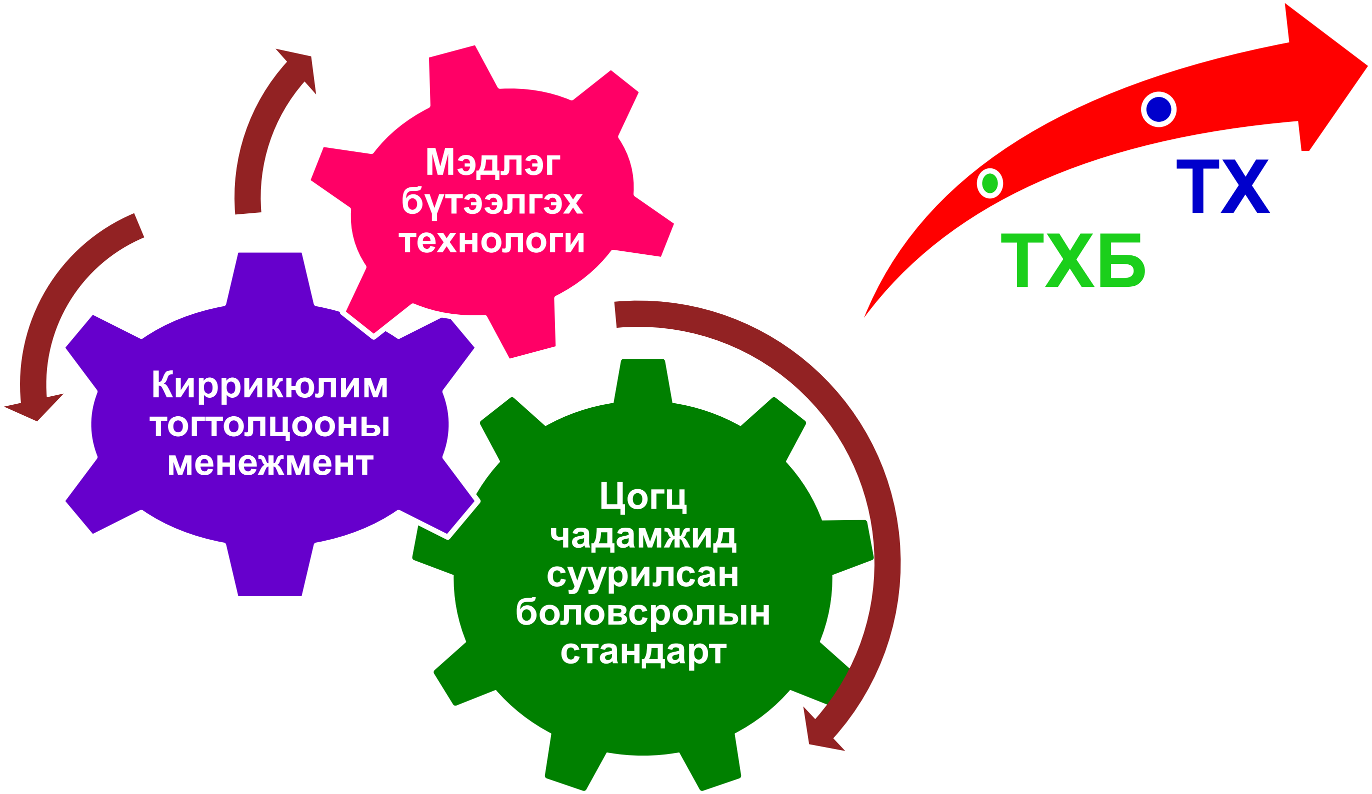

Багш гэж хэн бэ?

- Багш бол мэдлэгийг сэргээн хөгжүүлэгч (идиализм)
- Багш бол мэдээллийг боловсруулан дамжуулагч (реализм)
- Багш бол сурагчийг оршин байхад нь туслагч, зөвлөгч (экзистенциализм)
- Багш бол өдөөгч, хариу үйлдлийн диалектик холбоогоор бусдыг дасгалжуулагч, сургагч (бихеоворизм)
- Багш бол суралцагч мэдлэгээ хүч болгон хувиргахад нь туслагч, дэмжигч (прагматизм)
- Багш бол суралцагч мэдлэгээ өөрөө бүтээх үйл ажиллагааны **менежер** (конструктивизм)

Багш-Менежерийн чиг үүрэг

- Сурагчдаа оношлох
- Сургалтаа төлөвлөх (киррикюлимаа боловсруулах)
- Сургалтаа явуулах (киррикюлимаа хэрэгжүүлэх)
- Сургалтаа үнэлж дүгнэх(киррикюлимаа үнэлж сайжруулах)

- ÁÑØÓ-íû ñàéä, ÍÕÕ-èéí ñàéä, Ñàíãèéí ñàéäûí 2007 îíû 301/91/217 òîîò õàìòàðñàí òóøààë
- ÁÑØÓ-íû ñàéäûí 2007 îíû 351 òóøààëын 1-р хавсралт, Áàãøèéí àæëûí áàéðíû òîäîðõîéëîëò

АНХААРАЛ ТАВЬСАНД БАЯРЛАЛАА.